

Učiteljski Tovariš.

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Gmotne in pravne razmere goriškega učiteljstva. — Predlogi sprejeti pri zadnji glavni skupščini „Zaveze“. — Kdo laže in zavija javno mnenje? — Kritikujoči glasovi. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Inzerat.

Gmotne in pravne razmere goriškega učiteljstva.

Poročal na letošnjem „Zavezinem“ zborovanju Alojzij Urbančič, nadučitelj v Mirnu.

Slavni zbor!

Dan 15. maja 1869. je bil z zlatimi črkami začrtan v žalostni zgodovini avstrijskega šolstva in učiteljstva. Isti dan je šele padel prvi svetli žarek blagodejnega solnca v našo zgodovinsko, za vedno črno knjigo, katere vsak list je bil popisan z nebroj hudodelstev in brutalnih sil, ki so s strupeno roso zamorile vsak pojav k vstajenju našega stanu, k preporodu našega šolstva. Isti dan je naš presvetli cesar s podpisom položil temelj našemu stanu, vsadil je zrno, ki je do današnjih dni doraslo v mogočno drevo, v katerega hladni sencu se hoče hladiti vsak razumen človek in vsaka politična stranka.

Temna senca v tem državnem zakonu je edino — stara pesem — § 55., ki je edino kriv, da ni šolstvo in učiteljstvo dospelo do one slave in moči, katero zasluži po svojem delovanju in po svoji važnosti. Vse zavedno učiteljstvo širne Avstrije se trudi, da bi razsvetlili tudi to senco z oživljajočimi žarki pomladanskega solnca. In tudi mi goriški učitelji izjavljamo s ponosom tu v našem parlamentu, da nismo spali, da smo žilavo delali, da bi si izboljšali svoje gmotno stanje, da bi vendar enkrat pozabili istiniti rek: „Kogar sovražijo bogovi, ga napravijo pedagogom.“

Nekaka posledica državnemu zakonu l. 1869. so bili deželni zakoni, s katerimi se je določno precizovalo učiteljske plače vseh dežel, in razni deželni očetje so imeli razne pojme o učiteljskih želodeih ter si po svoje tolmačili kljukasti § 55.

Z zakonom 1870. je naš deželni zbor določil učiteljstvu po 600, 500, 400 in 300 gld. ter ostal pri teh vsotah do l. 1900., izjemši zakone 1875. in 1879., s katerimi je sicer črtal vsoto 300 gld., a znižal opravilne doklade z 200, 100 in 50 gld. na 100, 75, 50 in 30 gld. Lepo izboljšanje! Na videzno so tem potom naše gmotno stanje izboljšali, a v resnici se nam je isto poslabševalo. Bodimo pravični! L. 1900. so sklenili zakon, s katerim so nam podelili po eden stotak več. Podvojili so plače s kronsko veljavo in nam dali milostno 1400, 1200 in 1000 K. S približno 18im službenim letom dobi goriški učitelj 1200 K in s 30im pa 1400 K. O

petletnicah v tem zakonu bom govoril pozneje. Naši deželni očetje so nam odrezali kruh zato tako pičlo, da se vidi skoz njega, ker razširjamo prosveto med našim ljudstvom. Tolažili so krotko tedanje učiteljstvo s svojimi simpatijami, kakor delajo to še dandanes, dasi dobro vedo, da njih simpatije prav čisto nič ne izpremene žalostnih naših razmer. Učiteljstvo je bilo v onih zlatih časih krotka in pohlevna ovca, ki so jo pripenjali k praznim jaslom, a obkladali ga s tolikim delom, da je pod njim ječalo in pozabljalo samega sebe. Vsakdo se je čutil srečnega, ako je našel kako postransko službo, ki je lajšala njegovo mizerijo s kakimi 100 K, a otrpnil je pri tem njegov stanovski ponos in mislil je, da mu je sojeno, da ostane do sodnega dne uboga para. Tuintam se je kdo spomnil na deželni zbor, navdušil nekoliko tovarišev v okolici, in romala je ponižna prošnja v nenasiljivi koš deželnega zbora v Gorico.

V slednjem desetletju je duh časa zdramil tudi goriško učiteljstvo. Videlo je regulacijo plač državnih uradnikov in državnih slug, videlo je izboljšanje vseh mogočih plač od navadnega dninarja do deželnega odbornika. Primerjalo je te s svojimi plačami in tudi s svojimi simpatijami in prišlo je do bridkega prepričanja, da je bolje manj simpatij, a več kron. Spoznali smo, da simpatije ne rede učiteljskih vdov in sirot ter pričeli smo prositi in rotiti gospode deželne očete, da naj uredijo tudi naše plače. Prosili smo posamezno — nič — prosili po okrajnih učiteljskih društvih — nič — prosili skupno — nič — prosili smo v slovenskem jeziku — nič — v italijanskem — nič — in v nemškem zopet nič! Prosili smo zaman tudi po naši „Zavezi“. Splošno avstrijsko uradniško društvo je imelo odprto srce naši bedi in odposlalo je deželnemu zboru obširno utemeljeno prošnjo in šele to je vslišal deželni zbor — ne, pardon! — njegov koš. Vrgli smo se v boj z vso silo, osmodili si večkrat prste, mnogi smo trpeli in trpijo še huda preganjanja, a ne obupamo, ne vdamo se oni letargiji, ker ista ne dovede našega stanu k sreči in svobodi. Zahtevajmo odločno, kar nam gre po božjem in prirodnem pravu! Ali nadaljujmo!

Naši deželni očetje na slovenski in italijanski strani so se nekoliko skavsali med seboj. In glej čudo! Lansko pomlad so se zastopniki vseh strank slovesno izjavili v javni seji, v deželni hiši, da se mora izboljšati gmotno stanje goriškega učiteljstva, ki je bilo po besedah enega poslanca „maltratato“. Izvolili so si takoj šolski odsek, ki je tudi sestavil

načrt v izboljšanju naših pravnih razmer. Prišli smo torej vsaj do načrta. Lep korak naprej! V prvih letih, ko se je začelo učiteljstvo gibati, so delali deželni poslanci tako. Deli so učiteljsko vprašanje na dnevni red in ga pri zasedanju kar „stillschweigend“ preskočili. Potem, ko smo bili glasnejši, so tudi obravnavali naše razmere, a jih dosledno odkladali z vednim refrainom: „Dežela je uboga.“*) Lansko pomlad so izdelali že načrt, ki je bil sicer skop, a vendar pomenil neko izboljšanje. Vsi so nam zatrjevali, glejte, poslanci vseh strank so vneti za šolstvo in učiteljstvo in tudi jaz sem bil toliko optimist, da sem se kesal, da smo se vrgli v volilno borbo. Prešli so tedni, prešli meseci — a načrt je bil vedno le načrt. Zasedanje deželnega zbora se je zaključilo in se je žugala tudi načrtu nemila usoda — „v nenasitni koš pojdeš.“

Začela se je doba naših zborovanj in tuhtali smo vsak četrtek v Gorici, kje je in kaj bo z našim načrtom. Tuintam smo bolj nestrpni in drzni vprašali kakšnega gospoda poslanca, kaj vendar mislijo. Stiskali so ramena, zagotavljali nam svoje simpatije in časih tudi rekli: „Že bo, že! Potrpajte, da najdemo denar! Davek na pivo itd.“ Vse je kazalo, da je načrt le mrtvorjeno dete. Sklenili smo, da moramo zopet k živim obuditi to mrtvorjeno dete in povabili smo k zaupnemu shodu v Ajdovščino vse gg. slovenske deželne poslance dne 4. decembra p. l. Prišla sta zastopnika obeh strank g. dr. Tuma in g. župnik Grča. Izjavila sta svoje mnenje, in bili smo takorekoč gotovi, da bo načrt sprejet z vsemi slovenskimi in s 4 italijanskimi glasovi takozvane Luzzattove frakcije. V Ajdovščini smo bili vsi prepričani, da pojde, in jaz sem tisto noč sanjal, da sem stopil s slavaklici v deželni zbor ravno v istem hipu, ko je naš preblagorodni g. deželni glavar rekel „accettato“ (sprejeto). Žalibog — bile so le sanje!

Deželno učiteljsko društvo je tik pred zasedanjem deželnega zbora 21. decembra sklicalo zaupni shod vsega učiteljstva v gledališni dvorani v Gorici in povabilo vse slovenske in italijanske gg. deželne poslance. Prišli so od 21 le 4 gg.: Berbuč, Tuma, Luzzatto in Holzer. Shod je bil impozanten. Odločno smo pojasnili svoje težnje v vseh treh jezikih, a iz govorov gg. poslancev smo dobili le malo upanja in bili smo baš nasprotnega prepričanja kakor v Ajdovščini. S klici „lasciate ogni speranza voi che entrate“ smo se razšli. G. deželni odbornik Berbuč nam je na dolgo in široko pojasnjeval deželne finance in začel je zopet staro pesem da capo: „Ni denarja — dežela je uboga!“ Umljivo, da nismo ostali dolžni odgovora. Žalostno dejstvo pa je, da je dežela samo za nas učitelje uboga, med tem ko imajo vsi deželni odborniki in ostali deželni uslužbenci od najvišjega deželnega uradnika do sluga pri deželnem odboru prav lepe in dostojne plače.

Naš načrt je torej ostal le načrt. Ne! Iz šolskega odseka je šel v finančni in ta ga je začel neusmiljeno striči in briti na vseh straneh, da je siromak res ves krvav samih korektur (govornik kaže ta načrt ves počrtan z rdečo tinto zborovalcem) in da bodo tisti vinarji res krvavi vinarji, ki jih sne nikdar sito učiteljstvo ubogemu kmetu. (Prosto po „Prim. listu.“) Ta ostriženi načrt je končno prišel v razpravo v seji deželnega zbora dne 2. januarja t. l. Bil je z raznimi smešnimi ceremonijami celo soglasno sprejet v prvem, drugem

in tretjem čitanju. Zdaj pa si nekoliko oglejmo ta načrt! Določa nam plačo 1600, 1400, 1200 K, koleginjam vedno 200 K manj, dasi smo se in se še vedno in povsod odločno potegujemo za zenačenje v delu in plačilu, kar je edino pravično, moderno in kar naj jasno dokazuje našo odkritosrčno kolegijalnost in stanovsko ljubav. No, vse to bi v tem načrtu ne bilo tako obupno, da ni isti namenoma tako skljukan v §§ 10. in 16., da ne dobi najvišje sankcije. S katero besedo bi dostojno in po vrednosti klasifikoval tako postopanje deželnega zbora z vsem našim stanom!? Vkljub protestu vladnega zastopnika so gg. deželni očetje pokazali svoje simpatije do nas in so trdovratno ostali pri imenovanih §§ edinole zato, da so pokopali ves zakon. Pri obravnavi s tem mrtvorjenim detetom (g. župnik in poslanec Grča ga je v Ajdovščini imenoval Marani-Berbuč) se je od vseh strank zopet poudarjalo simpatije, v katerih je kar „gorel“ g. dr. Luzzato, borec se za §§ 10 in 16, ki ravno onemogočujeta najvišjo potrdbo.

In da govorim z besedami tega g. poslanca, izjavljam, da ni bilo goriško učiteljstvo še nikdar tako bridko „mal trattato“ kakor ravno pri tem zadnjem zasedanju. Ali ta igrokaz — imenujmo ga „učiteljska tragedija“ — ni še bil dovršen v deželnem zboru. Zadnje najplemenitejše dejanje se vrši šele potem po sprejetju tega zakona, ki ne more biti nikdar potrjen po jasni izjavi vladnega zastopnika radi že omenjenega § 10., ki pravi: „Član učiteljstva se upokoji s privoljenjem deželnega odbora i. t. d.“ Vlada nikakor noče dati iz rok te pravice radi upokojitve deželnemu odboru in je tudi na to lojalno opozorila deželni zbor, a zaman! Vsi gospodje — izjemši dr. Tuma s tovarišema — so odločno zahtevali to določbo samo zato, da bi bil ves zakon s „privoljenjem deželnega odbora“ — mrtvorjeno dete. Vlada je vnetja za regulacijo naših plač, ker mora v mnogih kočljivih zadevah pripoznati, da je naš boj opravičen, ker je boj za ljubi kruhek in za povzdigo ljudske omike. Naši gg. deželni poslanci — posebno sedmorica pod Gregorčičevim vodstvom — so se vkljub temu bali, da bi vlada vendarle predložila zakon v sankeijo, ne oziraje se na nalašč nastavljeni zanki. Kako to preprečiti? Saj imamo svoje župane, sklicujemo jih na županske shode in ti naj pošiljajo e. kr. namestništvu resolucije, v katerih se odločno zahteva: „Ne predložite zakona presvetlemu vladarju v potrdbo!“ Tako vidite — dragi tovariši in milostne tovarišice — tako se sedaj lovi lov proti nam po deželi, in župani — cvet našega naroda — nasprotujejo našim plačam pod pretvezo, da so preveč obdačeni. To je tudi deloma resnično, a mi tega nismo krivi, pač pa edino le naši nekdanji slovenski g. deželni očetje, ki so bili pred tridesetimi leti toliko naivni, da so 1870. sprejeli kakor nekako koncesijo zakon o okrajnih šolskih zalozgih mesto deželnega v veseli nadi, da bodo slovenski okraji imeli vedno le pičlo število ali pa celo nič šol, kakor jih niso imeli do l. 1870. Zaradi te nevednosti deželnih poslancev tarejo posestnike visoke šolske doklade, učiteljstvo pa jako pičle plače. Sedanji gg. poslanci imajo simpatije za nas (chi non riderebbe) in kaj še naj zahtevamo več — mi prešerneži! Tudi lepe fraze „pionirji omike“ nam časih prilete na razvajena ušesa, a denarja nam nočejo dati brez deželnega šolskega zaloga. Italijani pa tega nočejo, ker to bi bilo mestu Gorici v škodo. In tako smo vedno tam, kjer smo bili pred 30 leti. Razlika je le ta, da imamo sedaj manj kron kakor prej goldinarjev, ker so živila in sploh vse socialne potrebe sedaj mnogo, mnogo dražje nego nekdanj. Naši slovenski deželni poslanci se že celo desetletje trudijo

*) Ta refren je najljubša pesem vseh deželnih očetov po vseh kronovinah, kjer „izboljšujejo“ učiteljske plače. Imenitni pevci so ti deželni očetje — posebno klerikalci!

popraviti napako svojih prednikov in ustanoviti deželni šolski zalog, a ne gre in ne gre. Posrečilo bi se to le v srečnem slučaju, da bi se pridobilo zastopnika furlanskih občin za deželni zalog. Ker je eden teh učitelj naš g. tovariš Falconer, mislimo, da ga sprijaznimo s to idejo. Težje bo to drugemu in sicer g. dr. Faidutti, ki je istočasno tudi mestni občinski svetovalec v Gorici. Sicer pa poizkusimo svojo srečo še na to stran. Dal Bog, da bi nam ne izpodletelo!

K sklepu še nekaj o petletninah. Zakon z dne 6. oktobra 1900 pravi v § 5: „Učitelji in podučitelji, imajo čí spričevalo učiteljske sposobnosti, ki so skozi pet let na kateri občni javni ljudski šoli v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel nepretrgoma in z dobrim vspehom učiteljevali, dobijo ne glede na to, ali so bili stalno ali začasno imenovani, po končanem petem letu službovanja 10% povišek svoje letne plače in tako od petih do petih let, dokler ne dosežejo poviška za šesto petletnino.“ Velikanske so naše petletnine v zneskih 100 K, ki jih dobi le oni, ki je pet let služboval z dobrim uspehom. Vsak človek, ki číta ta § 5., je prepričan, da dobi učitelj petletnino po petem službenem letu brez ozira na provizorično ali definitivno nameščenje. Tudi naše šolske oblasti so to priznale v privatnih razpravah, a ko sem zahteval petletnino po svojih petih, z dobrim uspehom dovršenih službenih letih, so mi odbili prošnjo kar zaporedoma c. kr. okrajni šolski svet, deželni šolski svet in c. kr. ministrstvo — češ, služiti moraš pet let po usposobljenostni izkušnji. Deležnik „imajoč“ jim ni šel v glavo, kakor Prešernovemu kmetu, ki „kolne, molitve tvoje bravši“. Vso zadevo sem izročil upravnemu sodišču in tam leži moja pritožba že celo leto. C. kr. okrajni in deželni šolski svet sta po moji slutnji mojega mnenja. Slednji je celo z dopisom dne 26. marca 1901, št. 62, naprosil deželni odbor, ako bi hotel predložiti deželnemu zboru nov zakonski načrt za določitev dobe, od kdaj se šteje petletnina ljudskému učiteljstvu in tako bolje precizovati citirani § 5. Deželni odbor je odgovoril „z vtemeljeno vlogo“, da se mu nikakor ne zdi potrebno popraviti tisti zakon. Popravili pa so to določbo radi petletnin v letošnjem zakonskem načrtu, a nam v škodo. Tisti „imajoč“ se jim je dozdeval vsekako sumljiv, pekla jih je vest, ker prav ne umevajo — ali bolje: nočejo umevati — glagolskih oblik in popravili so § 5. zakona 1900 v § 9. v onem famoznem zakonskem načrtu zadnjega zasedanja. Po novem § 9. bi se torej glasile določbe radi petletnin: „Od prvega dne meseca, ki sledi neposredno dnevu pridobljene učiteljske usposobljenosti, dobijo učitelji in učiteljice, ki so skozi i. t. d.“ kakor v § 5. zakona 1900. S to določbo so nam torej napravili križ čez petletnine z vštevšimi službenimi leti pred usposobljenostnim izpitom, ki so nam jih določili z deležnikom „imajoč“ v prejšnjem zakonu iz 1900. Tako, vidite, se izboljšuje učiteljsko gmotno in pravno stanje v goriškem deželnem zboru. S tem slavnim činom so naši gg. deželni očetje dokazali svoje vroče simpatije in svoje ljubeče očetovsko srce za učiteljski stan! (Ogorčeni klici: Škandal!)

Iz tega skromnega poročila spozna pač vsakdo velikansko skrb našega deželnega zbora za učiteljstvo in ljudsko prosveto. In drugod po naši razburkani Sloveniji tudi ni nič bolje. Goriško učiteljstvo je prisiljeno životariti, ker ne more ob vedno večji draginji vseh živil in drugih življenskih potreb dostojno preživljati sebe in družine. V vseh avstrijskih kronovinah je bolje poskrbljeno za učiteljske vdove in sirote. Poznam pri nas učiteljske vdove, ki morajo delati kakor

navadne dninarice, da se preživijo. Vdova odličnega slovenskega učitelja — velezaslužnega glasbenika — (klic: Volarič!) mora se v Gorici vsak dan boriti z revščino in le ob največjem naporu zasluži toliko, da živi, a ne dostojno živi. Škandal je to za našo deželo! Da ne bije goriškemu učiteljstvu v prsih ljubeče srce do našega ljubljenega naroda, bi predlagali z vso opravičenostjo: „Ako država noče doprinesati za naše ljudsko šolstvo in dežela ne more prenašati vseh stroškov, ne preostaja drugega, nego da se zapre toliko šol, kolikor jih ni mogoče primerno vzdrževati.“ (Res je!) Kadar potrebujete delavcev na narodnem polju, nas poznate in s simpatijami in frazami nas spravite k brezplačnemu delu, ker imamo odprta srca za blagor in prosveto našega naroda. Ko pa zahtevamo le eden del svoje krvavo zaslužene plače, nas ne poznate. Bojim se le, da se bodo maščevala ta neovrgljiva dejstva, ker narod brez dobro urejenega šolstva in gmotno neodvisnega učiteljstva ne bo mogel vztrajati v konkurenčnem boju z drugimi narodi, ki znajo bolje ceniti šolstvo in učiteljstvo. Ob raznih prilikah smo „pionirji omike“ pri narodnem delu, ob času našega plačevanja se nam pravi: „Dežela je uboga“, a mnogokrat se pa kar naravnost ščuva proti nam in to s takega mesta, iz takih krogov — — — no — zašel bi — plašč čez! A „viharju kljubujem, ostanem!“ bi lahko rekel učitelj z našim planinskim slavcem.

Ponosno se dviga naš stan, z ljudsko prosveto raste naš ugled in z rapidnimi koraki se bližajo časi, ko se nehamo boriti z ljudsko nevednostjo, in ti časi gotovo prineso nam popolnega vstajenja dan in ti časi razsvetlijo z modernimi električnimi žarnicami našo dosedanjo temno zgodovinsko knjigo. Zanašajmo se na svoje blagodejno delo za prosveto in omiko slovenskega naroda, in edino v tem delu je spas našega trpljenja! Naprej! (Viharno odobravanje.) Naprej!

Predlogi,

sprejeti pri zadnji glavni skupščini „Zaveze“.

Delegacije:

Delegat Anžlovar: 1.) „Zaveza“ deluj na to pri društvu „Učit. konvikt“, da taisto razširi svoj delokrog na vse slovenske kronovine — tako v dolžnostih kakor v pravicah.

2.) Na lanskem občnem zboru „Zaveze“ sprejet predlog radi cenzure dopisov iz Istre naj se razveljavi.

3.) „Zaveza“ deluj na pristojnem mestu na to, da bo istrski deželni šolski svet zakon iz l. 1872. z dne 8. maja izpolnoval posebno §§ 1. in 11. (zakon govori o okrajnih učiteljskih kakor tudi o deželnih konferencijah).

4.) „Zaveza“ razpošlji posameznim društvom ravno toliko protivprašanj, kolikor jih je blagovolil razposlati preč. knezoškof A. B. Jeglič svojim podložnim.

Delegat Luznar: „Zaveza“ razpiši dve nagradi po 50 kron za dva najboljša pedagoška spisa, ki ostaneta last „Zaveze“ in ki se objavita v „Popotniku“. Temo, oziroma vprašanje teh razprav določi uredništvo „Popotnika“.

Delegat Jakše v imenu Savinjskega učit. društva: „Zaveza“ naj deluje na to, da si ustanovi rezervni zaklad ali fond. Tak fond bi bil velikega pomena za „Zavezo“ v slučaju kake akcije ali agitacije, ki bi se slučajno kdaj začela za izboljšanje našega materialnega položaja, in tak fond bi tudi sploh služil ugledu učiteljskega stanu ter naše

„Zaveze“. Tudi je mogoče, da bi prišla „Zaveza“ kdaj v denarne stiske, in takrat bi bil tak rezervni zaklad neizmerne važnosti. Fond bi se dosegel na ta način, da bi se zvišala članarina posameznih „Zaveznikov“. Morebiti bi se odprli še kaki drugi viri, ki bi omogočili, oziroma povikšali imenovani fond. Ni pa seveda potreba, da bi ta fond Bog ve kako visoko vsoto takoj dosegal. Poglavitno je, da imamo enkrat kapital, ki bo samoumevno polagoma naraščal. Ako nima „Zaveza“ tega v pravih, naj bi se pravila v toliko preuredila, da bodo od govarjala tudi tej točki.

Delegat Lapajne: 1.) „Zaveza“, oziroma njen organ „Učit. Tov.“ naj obrača svojo pozornost na istrske in koroške šolske razmere.

2.) „Zaveza“, oziroma njen organ „Učit. Tov.“ naj poudarja, da se narodnostni principi v slovenskem šolskem organizmu ne zanemarjajo in naj pazi, da se v ta organizem ne utihotapi šolska birokracija.

Glavno zborovanje.

Delegat Gangl: a) „Zaveza avstrij. jugoslovanskih učit. društev“ smatra za nujno potrebo, da si dobi za vsako v nji po učiteljskih društvi zastopano kronovino pravnega strokovnjaka kot zastopnika svojih zakonito utemeljenih pravic.

b) Upravnemu odboru „Zaveze“ se naroča, da stopi nemudoma v dogovor z deželnimi učiteljskimi društvi v svrhu realiziranja prejšnjega predloga.

Delegat Gradišnik: „Zaveza“ deluj na to, da pristopi slovensko učiteljstvo, dokler se ne izvedo predlogi poročevalca g. E. Gangla, k znanem dunajskemu učiteljskemu društvu „Lehrerrechtsschutzverein“.

Delegat Lapajne: 1.) „Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ naj deluje na to, da se ustanove slovenske meščanske šole, osobito za dečke na Kranjskem, Štajerskem, in Primorskem, in sicer na Kranjskem: v Ljubljani (za dečke najprvo, potlej za deklice), v Postojni, Kamniku, Ribnici, Vipavi, Metliki, Črnomlju, Škofji Loki, Litiji, Cerknici, Radovljici, Ilirski Bistrici (Trnovo), Logatcu, Vrhniki, Trebnjem, Ložu (Stari trg) itd.; na Štajerskem: v Ljutomeru, Brežicah, Sevnici, Žalcu, Celju, Mariboru, Ptujju itd.; na Primorskem: v Tolminu, Sežani, Gorici, v tržaški okolici itd.

2.) V dosego tega namena naj „Zaveza“ vlaga prošnje na merodajne korporacije: c. kr. deželne in okrajne šolske svete, krajne šolske svete in občinske odbore. Na Kranjskem naj „Zaveza“ osobito potom svojega glasila vpliva na učiteljske zastopnike v c. kr. okrajnih šolskih svetih in potom tiska na merodajne faktorje.

3.) Na Štajerskem naj se trudi „Zaveza“, da se s pomočjo učiteljskih društev, osobito s pomočjo novega slovensko-štajerskega učiteljskega društva, kateri faktorji naj vzamejo agitacijo v svoje roke, in z materielno pomočjo slovenskih posojilnic, hranilnic, občin, okrajnih zastopov in zasebnih šolskih prijateljev ustanove za zdaj privatne meščanske šole slovenske.

4.) Da se ustanove slov. (hrvaške) meščanske šole na Primorskem in dobe za to potrebna sredstva, o tem premišljevat in delovati na to — naj bo naloga učiteljskih društev na Primorskem.

Kdo laže in zavija javno mnenje?

„Učiteljski Tovariš“ je v uvodnem članku 14. številke korenito zavrnil dr. Šusteršičevo najnovejšo politiko o izboljšanju učiteljskega gmotnega stanja. Dokazal je takrat obenem, da je klerikalizem že iz principa nasproten šoli, napredku, narodni prosveti in seveda tudi učiteljstvu. „Slovenec“, glasilo naših vdanih prijateljev, je vzel našo stvarno razpravo na znanje, ni reagiral z nobeno svojo besedico, nego samo z dr. Šusteršičevim nasvetom, naj prispevajo višji uradniki za izboljšanje učiteljskih plač. Dokazati hoče, da je Šusteršič za izboljšanje vnet, a tako, da bodi tega davka naš kmet prost. Nam pa se upa trditi, da ga nismo razumeli, da ne objavimo njegovega govora v celoti in končno je vzel navadno klerikalno orožje v roko mesto dokazov in stvarne polemike; očita nam aroganco, lažljivost in zavijanje.

Do sedaj ni imel navade „Slovenec“ odgovarjati na naše trditve in dopise; ogibal se je očitno polemike z nami, in to po vsej pravici, ker mu je dobro znano, da imamo mi največ smrtonosnega orožja v rokah v boju zoper klerikalizem. Dobro ve, da smo razširjeni med ljudstvom ter z bistrimi očmi motrimo vse njihovo delovanje, da režemo mreno narodu z oči in da marljivo nabiramo gradivo s klerikalnega polja. Neljuba nam je ta vojska z ljudmi, s katerimi smo v ozki zvezi pri odgoji, a rane, ki nam je sekal in nam jih še seka klerikalizem v srce, so pregloboke in preveč krvaveče, da bi mirno in s prekrižanimi rokami gledali, kako ti ljudje kopljejo grob nam in našemu narodu. Svaka sila do vremena. Dolgo časa smo trpeli, sedaj pa hočemo govoriti in na ves glas povedati to, kar nas peče. Sila in sicer kruta sila nas je zedinila, da smo stopili na krov z geslom: „Vsi za enega in eden za vse.“ „Slovenec“ naj nikar ne misli, kakor se je v 106. številki izrazil, češ, „to se vidi, kako hočejo nekateri liberalni voditelji učiteljstva učiteljstvo imeti za osla,“ da vodijo ta boj sami naši voditelji, dopisi marveč prihajajo na uredništvo iz mest, trgov in zadnjih gorskih vasi v toliki meri, da jih ni mogoče vseh objaviti. Učiteljstvo naše strada in umira skoraj za lakotjo, ono zahteva kruha zase in za svoje, klerikalizem mu moli pa figo pod nos. Brate „Slovenec“ naj torej zve, kar mu gre!

Povedali smo že in tudi stvarno dokazali, da klerikalizem stremi za nadvlado nad narodi. Narodnost mu je deveta briga, to smatra za paganstvo in pregrešno, pa vendar brenka tupatam ob narodno struno, da lože vara javno mnenje. Od kar je zapustila na Koroškem duhovščina narodnostno stališče, se vidijo žalostne posledice. Takisto opazujemo nasledke klerikalizma pri obmejnih Slovencih na Štajerskem, Primorskem in v Istri. Slovanskemu bogoslužju je klerikalizem zagrizen nasprotnik, to nam dokazuje sedaj kruto postopanje z Ricmanjci. Klerikalizem je v bistvu internacionalen. Voditelj naših klerikalcev na Kranjskem je istega duha; dr. Šusteršič ni bil in tudi ne bo nikoli narodnega duha. Njegovo poglavito delo je boj zoper liberalizem in dobiti sčasoma nadvlado v političnih zadevah na Kranjskem. Ta boj ni lahak, to je že sam izprevidel in z njim vsa klerikalna garda. Še imamo, hvala Bogu, mnogo mož, ki so se postavili po robu temu pogubonosnemu idealu. V tem boju niso ravno varčni, imajo namreč v rokah najizdatnejše sredstvo: vero in cerkev. Naše preprosto ljudstvo, v politiki in napredku nevedno, gre za njimi čez drn in strn, ker jim verjame in zaupa, kar je pa razsodnega in omikanega ljudstva, je temu nasprotno, in med temi smo s prav neznatno izjemo tudi vsi učitelji.

Klerikalizem se ne straši v boju za svoj ideal večkrat najpodlejših sredstev. Politiko slišimo razlagati mesto svetih resnic z lee po cerkvah; vsak, kdor ne trobi v njihov rog, je brezverec; kdor bere njim nasprotne liste, je proklet; laže, obrekuje in krade se čast političnim nasprotnikom; moralnično se izkuša ubiti vsakega političnega nasprotnika; z eno besedo: ligurijanska morala ima v tem boju glavno ulogo.

Naše nerazsodno ljudstvo ne more takoj spoznati njih nakan, a svitati se je že začelo, hvala Bogu! Mnogo so pripomogli k temu napredni listi, največ pa ponesrečene gospodarske špekulacije in klerikalna brezvestna in neumna politika. Klerikalcem je dobro znano, da bi precej, ko bi ljudstvo zvedelo njih namene, odklenkalo za vselej njihovemu gospodarstvu, zato je pod smrtnim grehom prepovedano brati napredne liste. Obdržati se hoče ljudstvo v temi nevednosti, ovira se na umeten način ljudska izobrazba, ker jim je nevedno in neizobraženo ljudstvo pokorno in vdano, ker jim gre le pri ljudski nerazsodnosti pšenica v klasje in se jim polnijo nenasitljivi denarni mošnički.

V kratkem je bilo dokazano, da manjka na Kranjskem še 268 šol, tudi učiteljev primanjkuje čedalje bolj, ker radi prenizke in slabe plače noče mladi učiteljski naraščaj več služiti pri nas. A tega niso dokazali klerikalni listi, ampak napredni „Slovenski Narod“, ti so o tem tihi kot grob, ker jim je to všeč. Tega ne sme zvedeti naše preprosto ljudstvo, marveč ono naj spi spanje pravičnega v nevednosti in neumnosti v korist klerikalnemu idealu. Klerikalizem se ni še nikoli z vnemo poganjal za napredek šolstva, še ni nikoli izkušal dokazati, da je le omikanemu, izšolanemu in izobraženemu narodu zagotovljena splošna blaginja. Tega ni storil nikoli in tudi ne bo. Piše o šolstvu le toliko kakor o narodnosti, da lažje slepi javno mnenje, češ, da ni ravno šolstvu nasproten, na skrivnem pa ruje zoper šole in napredek, kjer le more, ve in zna. Klerikalizem je nasproten razširjevanju šol, današnjemu učnemu sistemu in stroškom za šole. O tem bi se dalo mnogo pisati, a danes povemo to le mimogrede. Sploh je dokazana reč, da so klerikalci zagrizeni nasprotniki šole in učiteljstva. To je dokazal „Slovenec“ že večkrat in to je potrdil tudi v dejanju in z besedami dr. Šusteršič sam. Borba na krščanski podlagi je le pesek v oči, saj je znano, da je naše učiteljstvo brez izjeme krščansko. Ker je pa to nasprotno klerikalni nadvladi, ga smrtno sovraži, preganja in obrekuje. Dubovščina učiteljstvo prezira in sovraži, in ravno tako nam delajo njihovi prvaki zapreke, kjer le morejo.

Ni čuda torej, da se prvak klerikalne garde dela norca iz nas, trdeč, da se naj povišajo plače učiteljem z dohodki višjih uradnikov, ki imajo nad 5000 K na leto plače. Ne upa si naravnost reči, da se ne sme učiteljem povišati plač, tega ne! Poslušil se je ligurijanske morale. Izumil je tako sredstvo za slepilo javnega mnenja, saj lahko že vsak naprej ve, da ne bo iz tega nikoli nič. Socialno stanje našega kmeta je pomilovanja vredno, to vemo sami prav dobro, kmet je z davki, dolgovi in drugimi družinskimi potrebščinami preobložen kakor ves kmetiški stan sploh po širni Avstriji. Vendar ne bi nosil stroškov za šolstvo v slučaju povišanja naših plač samo kmet, ampak tudi trgi, mesta, obrtniški in kupčijski stanovi ter veleposestvo. Ti zadnji so pri volji žrtvovati $\frac{2}{3}$ vseh stroškov za šolstvo, le zastopniki našega kmetiškega stanu so za $\frac{1}{3}$ nasprotni, pa ne iz strahu, da bi naš kmet tega ne mogel žrtvovati, ampak iz klerikalnega principa, ker je ta šolstvu in narodni prosveti nasproten. Davkoplačevalec n. pr., ki plačuje na leto 10 K direktnega davka, bi v slu-

čaju, da se zviša deželna naklada za 10 %, s čimer bi se lahko izboljšalo naše bedno stanje, plačeval na leto komaj 1 K prispevka za šolstvo več kakor sedaj, in to gotovo ni veliko. Zaradi te krone bi ga gotovo ne vzel vrag. Kadar plačuje kmet za eno samo mašo po 2 K, za en sam očenaš ob nedeljah za svoje rajnce po 10 in celo po 20 kr., za pogrebe 10, 20, 50, 100 in še več kron, to ni nikoli preveč, ker gre v klerikalno malho, za nas, za šolstvo, napredek in prosveto seveda je nekaj kronic kmalu preveč! Kmet, ki je z raznimi potrebščinami preobložen, prav rad sliši, da kdo zanj skrbi in ga varuje pred novimi davčnimi nakladami, zato bodo klerikalni prvaki povsod dobrodošli v tem zmislu na kmetih, ker ubogi kmet ne ve, da je to samo humbug in slepilo, laž in zavijanje resnice, ker ti trobijo vedno in povsod, da mora ubogi kmet edini vse plačevati. Ubogi kmet ne ve, da mu s tem kopljejo njegovi navidezni prijatelji grob nevednosti, nazadnjaštva in neumnosti, da ga tem lažje zlorabljujejo, izkoriščajo, molzejo in poganjajo po svetu s trebuchom za kruhom. Uboga kmetiška para sovraži, zaničuje in dela vse ovire šoli in učiteljstvu, svojemu najboljšemu in odkritosrčnejšemu prijatelju, ker s tem misli, da ustreza klikam, ki smrtno sovražijo šole in učiteljstvo, a ne ve, da sama sebi škoduje in koplje grob.

Dr. Šusteršič je deželni in državni poslanec. Ako bi resno mislil o svojem predlogu, bi lahko stavil v državnem zboru nujno interpelacijo za šolstvo v tem zmislu, a tega ni storil in tudi nikoli ne bo, ker dobro ve, da ne bi žel za to nič drugega kakor pomilovalen zasmeh. Le doma na Kranjskem trobi to neumnost, da lažje slepari in zavija javno mnenje, na Dunaju v parlamentu pa molči o tem. Le doma dobiva za takšno bedastočo poslušna ušesa klerikalne stranke, ki mu poje čast in slavo za njegovo prekanjeno iznajdbo, s katero je mogoče slepiti nerazsodno in nezavedno ljudstvo in javno mnenje. Dobro ve, da ga učiteljstvo prezira in sovraži radi njegove breztaktne politike, zato se hoče maščevati nad njim s tem, da ovira vsako redno in uspešno delovanje deželnega zbora in pripravlja že naprej javno mnenje na svojo stran, da mu bo mogoče v slučaju deželnozbornskega zasedanja odločno nasprotovati vsakemu izboljšanju našega bednega stanja.

Državni zbor je poveril državi žganjetoč; ta je razdelila te dohodke primerno med posamezne provincije v svrhu uravnave učiteljskih plač. Naša dežela dobiva od tega 1.000.000 K dohodkov, plače bo treba uravnati, ker bo k temu silila država, a denarja ne bo nikjer, ker je dobivala te dohodke naša dežela že poprej, ko je imela žganjetoč v svojem področju. Našo vojvodino čakajo novi stroški, a dohodkov ne bo mogoče dobiti nikjer, treba bo povišati davke, ali odložiti povišanje učiteljskih plač. Klerikalni general nam je že naprej povedal, kaj misli storiti rajši, ko nam privoliti povišanje plač. Učiteljstvo, ki že zdaj strada ob težavnem in važnem delu, nima pričakovati od klerikalizma nič dobrega. Zaradi bede in pomanjkanja jih mnogo naravnost umira, stareji gredo v pokoj, mladega naraščaja ni nikjer, šole se ne razširjajo, ampak zapirajo. Tako se godi že delj časa, in kakor je videti, se bo še godilo, ker je to klerikalizmu po godi.

Klerikalizem je bil, je in ostane grobokop ljudske blaginje. Klerikalci so pravcati hinavci in v pravem pomenu besede varalice javnega mnenja. Hlinijo se za prijatelje ubogega nevednega kmeta, med tem ko ga izkoriščajo in puščajo v temi neomike. Stezajo svoje dolge in grabljive prste po šoli

in učiteljstvu, da bi lažje dosegli svoj namen. Hlinijo se nam prijatelje, ako potreba nanese, med tem ko so naši neizprosni sovražniki. Vsako sredstvo jim je dobro, če je še tako podlo in škodljivo, samo da lažje dosežejo svoj ideal. Rajši hočejo razbiti deželni zbor in s tem ovirati vsak napredek šolstva in ljudske blaginje, nego da bi kaj storili za nas.

Kaj pa poreče naš brate „Slovenec“ k temu stvarnemu pojasnilu? Vtaknil ga bo v žep in bo tih kakor navadno, ali pa bo vzel svojo blagoslovljeno golido ter nas polival z gnojnico in psoval z brezverci, lažnjivci in drugimi, le njemu pristojnimi izrazi. Ostal bo sam sebi svest in nam neizprosen sovražnik.

Ljudje, ki služijo tej gardi in vodijo naše ubogo ljudstvo za nos in v prepad nazadnjaštva, niso vredni samo našega odkritosrčnega „fej te bodi!“, ampak zaslužijo še vse drugače plačilo!

Kritikujoči glasovi.

Naš stari prijatelj „Domoljub“ se je v št. 9. zopet oglasil in nas ljudstvu priporočil z nastopnimi besedami: „Pri nas zlasti še na Kranjskem so tako žalostne razmere, da če je le kak liberallec v vasi, je gotovo to ljudski učitelj. Kako more liberallec versko vzgajati našo slovensko mladino, ni treba razpravljati, saj sami dovolj skušate. Potem pa pridejo učitelji in vpijejo: Vi ste proti nam, vi zaničujete učiteljski stan. To je laž; učiteljskega stanu nihče ne zaničuje, nasprotno vedno in povsodi povdarjamo, kako lep stan je in kako zelo veliko dobrega lahko naredi, ako dela po svoji vesti in veri. Smo pa odločno proti učiteljskemu liberalizmu, katerega bomo vedno in povsod pobijali, ker liberalizem in verska vzgoja ne moreta in ne moreta biti mogoča oba ob enem. Če imate liberalnega učitelja in če dela po liberalnih načelih, potem more mladino vzgajati le v tistem duhu in jo tako samo odtujiti veri in duhovstvu.“

Torej pri nas so jako žalostne razmere, ker smo učitelji liberalni in kot taki ne moremo versko vzgajati mladine. Zakaj ne, tega „Domoljub“ ne pove, ampak pusti vprašanje odprto, da zavedeno ljudstvo lahko pride do sklepa: liberallec in brezverec sta eno in isto. Mi trdimo, da mi veliko dobrega naredimo, ker delamo po vesti in veri. Kar se tiče naše vesti, nismo nikomur odgovorni, najmanj pa „Domoljubu“ in njegovim pristašem. Ako bi pa po veri ne vzgajali mladine, imamo kmalu vse naše protivnike in tudi višje oblasti na glavi. Zakaj „Domoljub“ ne pokaže s prstom na učitelje, ki ne uče po veri njim izročene mladine? Z edinega vzoka ne, ker za nobenega ne ve, ampak po svoji stari navadi vedno sumničji in nas z namenom pri ljudstvu spravlja ob dobro ime. Vse tisto hvalisanje: kako lep je učiteljski stan in da ga nihče ne zaničuje — so samo besede in nič drugega. Ako bi držali z njim in delali po njegovi volji, bi nas celo povzdigoval v tretja nebesa. A boli ga, da duhovni nimajo več tiste oblasti čež učitelja in tistega vpliva kakor nekdanj v šoli, zato gre po njegovem mnenju vse narobe, zato so pri nas tako žalostne razmere in zato vpije „Domoljub“, da hočemo mladino odtujiti duhovstvu. Ne, ta trditev je kriva. Mi samo ne pustimo duhovnikom segati v svoje področje, ne dovoljujemo katehetom poučevati veronauka, kadar se njim poljubi, se ne damo od njih politično vladati itd., zato smo po njegovem mnenju liberalci in zaraditega nas hoče počr-

niti pri ljudstvu. Pustimo ga, naj vpije kakor mu drago, mi se ne zmenimo za njegovo vpitje. Tudi ga ne vprašamo za svet, po kateri poti naj vodimo mladino. Ampak mi hodimo po poti, ki se nam zdi prava, ne njemu. Od tod prihaja jeza in srd na nas, odtod vedno zabavljanje čez liberalne učitelje, da ne znamo mladine versko vzgajati, dočim pusti klerikalne učitelje pri miru, dasi niso sami svetniki, ampak bolj svetohlinci in klečeplazci.

* * *

Pravne šolske razmere v Galiciji. Zadnja številka levovske „Szkole“ donša nekaj karakterističnih slučajev, ki osvetljujejo v pravi bengalični luči postopanje nekaterih c. kr. okraj. šol. nadzornikov — teh skrbnih varuhov sankcioniranih šolskih zakonov — kako lahke vesti prelamljajo obstoječe šolske zakone.

Navaja tri slučaje. Dostavlja pa, da noče z imeni na dan, a da so na razpolago v uredništvu. Prvi slučaj: V nekem okraju je stopil že pred letom dni neki nadučitelj v pokoj, ki je obenem zastopnik učiteljstva v c. kr. okraj. šolskem svetu. No, mož se čuti še vedno sposobnega zastopati koristi učiteljstva, čeravno ni več sposoben poučevati mladine. Seveda je tu dvojen razloček, zakaj za zastopnika učiteljskih koristi je dober penzionist, ker ima vsaj toliko sposobnosti, da le kima, kar mu poreče gospod nadzornik, ki je notabene slepo orodje c. kr. okrajnega glavarja, pri poučevanju pa je treba rabiti jezik in pa študirati formalne stopnje.

Drug slučaj: Na neki štirirazrednici službuje precej priletan nadučitelj, poseben prijatelj ondotnega c. kr. okr. nadzornika. Moža sta se nekaj časa dobro razumela, in nadučitelj je dobil vselej kako pohvalno pismo, ako ga je slučajno potreboval. A prišlo je drugače! Nekoč sta se sprla radi neke precej delikatne stvarce, no, in dotični nadzornik je v svojem inšpekcijskem poročilu čisto zdelal ono šolo in nadučitelja, češ, da uspehi na tej štirirazrednici niti ne dosežajo uspehov na kaki gorski dvo-razrednici.

Tretji slučaj: Na neki dvorazrednici in na neki trirazrednici sta bili razpisani dve učiteljski službi. Za prvo so se oglasili štirje prosilci, a za drugo pa ena prosilka. A glejte čuda! C. kr. okr. šol. nadzornik onega okraja, ki je poseben prijatelj raznih prostovoljnih doneskov, je sprejemal pri obeh službah prošnje, ki so dohajale — post festum, to je po preteku razpisanega termina — in se potezal s posebno vnemo za te zakasnele prošnje. Prva je došla štiri dni pozneje, a druga pa celih 19 — reci devetnajst dni. Da je mož pogorel s svojo zakonodajno znanostjo, se ob sebi umeva. — In to je prav!

V listnici uredništva pa naznanja „Szkola“, da se je samostojni državni poslanec Breiter ponudil gališkemu učiteljstvu, da hoče zbirati zbirko takih slučajev in jo bo slednjič izročil pl. Hartlu „ad maiorem gloriam Galicie“.

Tudi pri nas bi bilo dobro, da se morebitni taki slučajji izroče javnosti in onim organom, ki porajajo ono „ostro sapico“, ki je pričela pihati preko kranjskih učiteljskih ušes.

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

K. k. Landesschulrat für Krain.

Z. 1582.

Laibach, am 15. April 1903.

Mehrfache Wahrnehmungen über die Behandlung der Schulversäumnisse bestimmen den k. k. Landesschulrat, dem k. k. Bezirksschulrate zur eigenen Darnachachtung, beziehungsweise zur Unterweisung der Ortsschulräte in Erinnerung zu bringen, dass im Sinne der hierortigen Verordnung vom 20. April 1875 Nr. 12 die Verzeichnisse der Schulversäumnisse von den Schulleitungen zwar halbmonatlich zu übergeben sind, dass aber die Ortsschulräte diese Verzeichnisse nicht halbmonatlich, sondern nur monatlich und zwar beide Halbmonatsausweise längstens bis 8. des nächstfolgenden Monats dem k. k. Bezirksschulrathe vorzulegen haben.

Dem entsprechend hat der k. k. Bezirksschulrat den Straferkenntnissen die Schulversäumnisse für den ganzen betreffenden Monat zu Grunde zu legen, wobei zu beachten ist, daß gegen eine und dieselbe Partei wegen aller ihn in dem betreffenden Monate zur Last fallenden Schulversäumnisse, also auch dann, wann es sich um Schulversäumnisse mehrerer Schulkinder handelt, für welche die Partei die Beantwortung trifft, nur ein Straferkenntnis zu schöpfen und auszufertigen ist, in welchem aber in der für die Partei bestimmten Ausfertigung alle Schulkinder deren Schulversäumnisse Gegenstand des Straferkenntnisses bilden, namentlich anzuführen sind.

Weiters wird der k. k. Bezirksschulrat angewiesen, über Rekurse, beziehungsweise Gnadengesuche in Angelegenheit von Schulversäumnissen unter Bedachtnahme auf die von den Parteien zur Begründung, beziehungsweise Unterstützung ihrer Petite geltend gemachten Umstände alle zur Klarstellung des Sachverhaltes in jedem einzelnen Falle notwendigen Erhebungen zu pflegen und insbesondere die in der Regel erforderliche Äußerung der betreffenden Schulleitung einzuhalten.

Hiezu wird bemerkt, daß die Rubrik des Schulversäumnis-Ausweises von den Schulleitungen häufig von vorneherein mangelhaft ausgefüllt wird. Insoweit dem Lehrer der Schulversäumnis-Grund bekannt ist, oder bekannt gegeben wurde, ist derselbe konkret anzuführen und nicht etwa blos die Bemerkung einzutragen, dass der Grund bekannt sei. Im negativen Falle ist die Rubrik 14 durch einen Strich (—) oder die Eintragung „Unbekannt“ auszufüllen.

Bei Vorlage der Rekurse und Gnadengesuche wird der k. k. Bezirksschulrat konkrete Anträge zu stellen und anzugeben haben, unter welcher Nummer des Schulversäumnis-Ausweises die Parteien deren Eingaben Anlass zu einer hierortigen Entscheidung bieten, verzeichnet erscheinen.

Schaffgotsch m. p.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Slovenska Šolska Matica. Letošnje knjige „Slovenske Šolske Matice“ izidejo še pred obnim zborom, ki bo o prihodnjih božičnih počitnicah. Zato se bodo začele knjige že v kratkem tiskati. Da pa se more določiti število iztisov, je treba že zdaj vedeti za število članov za l. 1903. V ta namen se obrača podpisani odbor do čč. gg. poverjenikov s prošnjo, da se podvizajo z nabiranjem članov, oziroma letnine in v to

porabijo zlasti čas letošnjih uradnih konferencij. Nabrana letnina z imenikom članov naj se blagovoli do 15. julija t. l. poslati društvemu blagajniku, g. e. kr. gimn. ravnatelju Andreju Senekoviču v Ljubljani. Odbor se nadeja, da se bo letos število Matičarjev podvojilo. Odbor.

Vabilo k zborovanju „Društva učiteljev in šolskih prijateljev okraja ljubljanske okolice, ki se vrši v četrtek dne 2. julija t. l. ob pol 11. uri dopoldne v šoli v Št. Vidu nad Ljubljano. Na dnevnem redu je hospitacija v IV. razredu. Tema: „Hlapenje“, učna slika po formalnih stopnjah s posebnim ozirom na vsakdanje življenje. Praktičen nastop ima nadučitelj Janko Žirovnik. Po končanem nastopu je razgovor. Društveniki! Na veselo svidenje v mnogobrojnem številu v prijaznem Št. Vidu! Dobro došli nam tudi tovariši sosedje. Odbor. — NB. Popoldne ob 1. uri je skupno kosilo v gostilnici pri Jožefu. Popoldne ob 1/4 na 5 odhajata iz Vižmarjev vlaka v Ljubljano in na Gorenjsko. Iz Ljubljane je v Št. Vid peš hodá pičlo uro. Torej na vse strani pripravna zveza!

Štajersko.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo zboruje v nedeljo, dne 5. prih. m. ob polenajstih pri Sv. Križu. Vzpered: 1.) Zapisnik in dopisi. 2.) Razgovor o disciplinarnem redu. 3.) Društvena tridesetletnica. 4.) Poročilo o zborovanju „Zaveze“. 5.) Slučajnosti. 6.) Pevska vaja: Ponavljanje. Isti dan ob desetih dopoldne je ravnotam odborova seja. K obilni udeležbi vljudno vabi odbor.

Vabilo učiteljskega društva za brežiški in sevniški okraj k zborovanju, ki se vrši dne 5. julija t. l. ob 10. uri dopoldne v šoli na Vidmu po sledečem vzporedu: 1.) Odborenje zapisnika zadnjega zborovanja. 2.) Društvene zadeve. 3.) Poročilo o glavnem zborovanju „Zaveze“. 4.) Volitev delegatov za glavno zborovanje „Lehrerbunda“. 5.) Razgovor o letošnjih konferenčnih vprašanjih. 6.) Nasveti. Zborovanje se prične točno ob določeni uri. K obilni udeležbi vabi cenjene društvenike in društvenice najvljudneje odbor.

Savinsko učiteljsko društvo zboruje v četrtek 25. t. m. ob 2. popoldan v šolskem poslopiju na Polzeli po sledečem vzporedu: 1.) Zapisnik. 2.) Poročilo delegatov. 3.) Predavanje gosp. nadučitelja Farčnika o čebelarstvu. Ker ima savinsko učiteljsko društvo vprašalno škrinjico, je dana posebno gg. bučelarjem-začetnikom prilika, da se natančno informujejo o vsem, kar jim glede čebeloreje ni jasno. Opozarja se, da se vrši zborovanje glasom društvenega sklepa tudi ob neugodnem vremenu. Gostje dobro došli!

Ant. Farčnik, t. č. predsednik.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo ima v četrtek dne 2. julija t. l. okolo 10. ure predpoludne v Studenicah svoje potovalno zborovanje. Poleg običajnih točk dnevnega reda bo tudi predavanje, petje in godba. Predaval bo e. kr. nadzornik g. dr. J. Bezjak o umetnosti lepega deklamovanja s posebnim ozirom na ljudsko šolo. K temu zborovanju se vabijo tudi vsa p. n. obmejna in sosedna učiteljska društva. Po zborovanju bo izlet na stari grad. Kdor se misli zborovanja udeležiti, naj blagovoli to do 29. junija tamošnjemu nadučitelju gosp. O. Vobiču naznaniti. K obilni udeležbi vabi vljudno odbor.

Književnost in umetnost.

Zaščitnikoma Levčevega pravopisa v novič v preudarek. Spisal prof. V. Bežek. Ponatisk iz „Popotnika“ oziroma iz „Ljubljanskega Zvona“. V Celju 1902. Tisk D. Hribarja. Str. 15, cena ? — Pod tem naslovom je izšla v ponatisku „Popotnikovim“ in „Zvonovim“ čitateljem že znana razprava iz temperamentnega peresa prof. V. Bežka, ki odločno brani svoje stališče v naši pravopisni pravdi proti očetu Škabeu in prof. Štreklju.

„Zvonček“ ima v 6. številki to-le vsebino: Pesmi Frana Zgurja: Kadar dete leže spat... Zelena gorica. — Azrael. — Mladi Slovenci. Fr. Selski. Pesem. — Vojska. F. Palnák. Povest. — Niko — ribič. Ivo Trošt. Povest s podobo. — Jasni dnevi. F. Palnák. Povest. — Kako je ugnal Srebot hudobne vaške otroke v kozji rog. M. Pintarjev. Povest. — Dedkova pesem. Josip Bekš. Pesem. — Nevihta. Kramarjev. Poučni spis s podobo. — Kam pa danes? Fr. Rojec. Povest s podobo. — Mamici za god. Simon Palček. Pesem s podobo. — Da bi ne bilo rosice! Borisov. Pesem. — Pouk in zabava. Zastavica v podobah. Solovej. — Šumi zeleni gaj... F. Juvánec. Uglasbena pesem. — Novice. — Rešitev. — „Zvonček“ najtopleje priporočamo.

Vestnik.

Iz okr. šolskega sveta za goriški okraj. Definitivna imenovanja: I. nadučiteljem g. Kumar Rudolf za sv. Martin, Urbančič Josip za Ozeljan in Rudolf Vižintin za Renče; II. učiteljem Kuntik Josip za Ločnik, Mermolja Josip za Dobravlje; III. učiteljice gđč. Bajc Marija za Renče, Lovrenčič Klementina za Batuje in Fajgelj Cecilija za Šempas. V prvo plačilno vrsto sta bila pomaknjena gospod Kuntik Josip in gđč. Jug Josipina; v drugo Poberaj Avgust in Strgar Franc, gđč. Gulin Alojzija in Krajnik Franja. Priznala se je VI. petletnina g. Copi Josipu, IV. Zorn Ivanu in Rustja Antonu, II. Jelšek Amaliji in Strgar Francu.

Kradejo — poezijo. Človeku, ki se mu ni izpremenilo srce v kamen, so spomini na mladost sveti in dragi. Kako mehko mu je pri duši, ko se spominja božičnih praznikov, ki jih je preživel v mladosti, ko se spominja praznovanja godu sv. Alojzija, ko se spominja prvega obhajila! To je poezija njegove mladosti, čisto in dragoceno zlato, ki se razliva po jutru njegovega življenja. Tudi dandanes žive otroci, a v kratkem ne bo nobene poezije več v njih mladem življenju. Kradejo jim jo, neusmiljeno jo ubijajo! Mladosti jemljejo mladost, cvetoče sanje, nedolžno veselje. Trda in brezutna realnost tišči mladino k tlom, da nervozna drgeče v neznošnjem obremenjevanju. Kmalu je ne bo več vabilo v šolo presrčno veselje, vdana ljubezen — strogi ukazi jo bodo tirali vanjo, tirali tudi takrat, ko bi mladina opravičeno in ogorčeno lahko klicala brezsrčnim ljudem: Dajte otrokom, kar je otroškega! — V resnici: kjer ni sre, tam ni umevanja plemenite vzgoje, tam mora umreti tudi — poezija mladosti! Sicer pa to še ni poslednja naša beseda!

Odlike ni! Kranjsko ljudsko šolstvo se z naglimi koraki bliža svojemu višku. Sedaj so odpravili tudi odliko učencev in učenk. Kdor se je pridno in vztrajno učil, ne sme imeti v izpričevalu opazke, da je sposoben za višji razred z odliko, tudi ne sme biti v letnem poročilu tiskan z debelimi črkami. Zakaj ne? Zato, ker ni učenčeva zasluga, če se je pridno učil, nego to je zasluga njegovega talenta. Potem pa tudi zakon tega ne ukazuje, zato se mora vzeti otrokom tudi to veselje, tudi ta izpodbuda! Laž je namreč, da bi bil otrok pohvale vesel, zlasti če jo zasluži. Pri odraslih ljudeh je to seveda drugače. Ti smejo biti odlikovani, najsi premnogokrat ne zaslužijo odlike. Svetlo znamenje na prsih — o, kako to dobro de gospodom! In potem pa tudi: ali se ne pehajo in ne zatajujejo nekaterniki samo zato, da bi hitreje po hrbtih drugih ljudi splezali tja visoko do kakega sekcijekega šefa ali dvornega svetnika ali še kam višje? Visoki gospodje smejo vse, samo ubogi ljudskošolski učene nima privilegija, da bi mu človek smel javno reči: „Glej, zaslužil si, zatorej te hvalim!“ — Tako počasi, a sistematično trgajo rahle strune, nežno napete v otrokovi duši. Le pogumno naprej! Znamenja kažejo, da nas čimdalje bolj

objema formalizem, a notranji glas nam pravi, da bo vzlic vsemu formalizmu nekoč premagala trezna razsodnost. Zakaj resnično, resnično vam povemo: osebe izginejo, a kar je živel visokega in neosebnega pred njimi — ostane! Pa tudi to ni še vseh naših smelih besedi konec!

Razstava risarij učencev obrtno - nadaljevalne šole v Šent Vidu nad Ljubljano se je tudi letos dobro obnesla. Razstavljenih je bilo iz I. letnika 147 listov geometričnega, projekcijskega in prostoročnega risanja, iz II. letnika pa 134 listov iz strokovnega risanja in 16 lepih detajlov. Razsavo je obiskalo veliko domačinov. Došlo je pa tudi precej odličnjakov, strokovnjakov in druge gospode iz Ljubljane in celo iz Radovljice ogledat si to razstavo. V šentviško obrtno nadaljevalno šolo se je vpisalo letos 166 učencev, in jo torej glede števila učencev prekosi le ljubljanska.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1113.

Kranjsko.

Na enorazrednici v Trnju pri Št. Petru, ki se ima razširiti v dvorazrednico, je učno mesto popolniti. Prošnje so vlagati semkaj do dne 1. julija 1903.

C. kr. okr. šolski svet v Postojni, dne 31. maja 1903.

Št. 1074.

Na štirirazrednici v Trebnjem je razpisano mesto učitelja s postavnimi dohodki v stalno nameščenje.

Prošnje je vlagati do konca junija t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Rudolfovem

C. kr. okrajni šolski svet v Rudolfovem, dne 10. junija 1903.

Zl. 657.

Infolge Erweiterung der zweiklassigen Volksschule in Obergörjach zu einer dreiklassigen ist mit Beginn des Schuljahres 1903/4 dortselbst die dritte Lehrstelle mit den gesetzmässigen Bezügen definitiv zu besetzen.

Die gehörig belegten Gesuche sind im vorgeschriebenen Dienstwege bis zum 20. Juli l. J. hieramts einzubringen.

K. k. Bezirksschulrath Radmannsdorf, am 9. Juni 1903.

Z. 505.

Štajersko.

Na trirazredni ljudski šoli v Runeču se stalno ali začasno namesti učiteljska služba z dohodki po II. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci ali prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje, s pričevalom usposobljenosti oziroma zrelostnega izpita in domovnico opremljene, predpisanim potom do 31. julija t. l. pri krajnem šolskem svetu v Runeču p. Ivankovci.

Okrajni šolski svet Ormož, dne 2. junija 1903.

Predsednik: *Underrain.*

Neobhodno potrebno za vsako šolo.

Glavne oblike zemeljskega površja.

Cena: K 5, napeto z obeski: K 7, napeto s palicami: K 8.

Prodajata založnika:

Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljateljve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 18 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.